Пише: Небојша Грујичић
субота, 27 новембар 2010 12:00

(Време 28. 10. 2010) 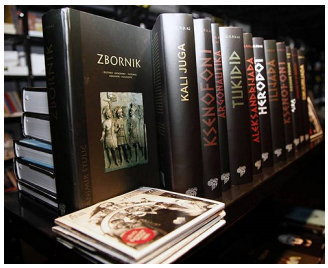

Из штампе су управо изашла Изабрана дела Бранимира Штулића у 14 књига, јединствен подухват, неуспоредив било с чим. О чему се ради

Изабрана дела Бранимира Џонија Штулића броје 14 књига и око 7000 страница, дугачка су 43 центиметра и тешка 9,8 килограма. Од четрнаест томова, једанаест књига су преводи углавном класичних античких књижевних и историјских дела, док се три књиге тичу самог Штулића, његове музичке каријере, поетике и светоназора. Књиге су лепе и за гледање – садрже неколико стотина илустрација које прате оно што на страницама пише. Прошле седмице су објављене у заједничком издању Џонијеве Балканске партије рада (голих кураца) и београдског издавача Плато Боокс.

На овим књигама Џони је радио последњих двадесетак година. Узорак Штулићевог преводилачког опуса први пут се појавио у Сарајеву 1991. године, када је у часопису "Живот" објављен његов препев првог певања Хомерове *Илијаде* под насловом *Божанск а Илијада виа Хомер*
. Користећи неколико енглеских превода, укључујући и оне неканонске, Штулић је одлучио да Хомера препева на свој језик, по свом слуху и сопственој потреби да, у сусрет извесном надолазећем распаду Југославије и катастрофи која је уследила, реактуелизује и мапира извориште културе којој припада; отуд и акростих који је ставио на почетак своје
Илијаде
: "Балкане мој, буди ми силан и добро ми стој – ух наопако!" Штулић није дословно преводио Хомера, већ га је препевавао, отуд и оно "виа" у наслову. У чему је разлика између превода и препева Штулић је објаснио на једном месту: "Ево примјера: битлсовска пјесма
Уз малу помоћ мојих пријатеља
и Џо Кокерова иначица. Но пошто је Битлсе, кô и Хомера, немогуће побољшати, једино што преостаје је напјеву тежину односно нужну бременитост придодати." Ову "нужну бременитост" Штулић је додавао Хомеру тако што је ритмички и лексички појачавао места у изворнику, користећи при том свакодневни речник, смех и животност сваке врсте, и разна јужнословенска наречја. Интервенције у самој наративној структури епа није правио. Као пример за такву интерпретацију Хомера, ево једног познатог места из *Илијаде*
, у преводу Милоша Ђурића и Џонија Штулића. На Терситове прекоре упућене Агамемнону, Одисеј се најружнијем Ахејцу, у преводу Милоша Ђурића, обраћа следећим речима:

"*Терсите, брбљивче, иако јеси гласни говорник,*
ћути, и немој се сам с владарима свађати вазда!
Мислим да нема грђег од тебе другог смртника,
кол'ко их с Атрејевим синовима стиже под Илиј,
иначе језиком својим на краљеве клевет'о не би
не би их ружити смео и не би повратак чек'о.
Није нам јасно јоште ни како ће се све доконат',
да л' ћемо добро ил зло се ми Ахејци повратит'.
Зато Атрида Агамемнона, људма пастира,
увек си спреман да ружиш, јер данајски њему јунаци
много дарова дају, па њега грдиш и врђаш.
Него ћу рећи ти нешто, а тако ће се и збити:
ако те нађем још једном где булазниш као отоич,
тада Одисеј више на рамену главе не им'о
нити се више Телемаху ја називао оцем,
ако те не зграбим тада и рухо с тебе не свучем,
плашт и кошуљу с њим што твоју грије голоту,
па те самог плачна не отерам лађама брзим,
јер ћу те грдно изударат' па те из скупштине бацит."

У Џонијевом препеву ови стихови гласе овако:

"*Говорниијо, прдоњо, ни ријечи! Зар ћеш ти једини*
мутит овди? Од свих што опсједају Троју, кажем, нема
горег војника од тебе. Не подижи гласа против
свога владара рђо, нити га грди прије но се
разбудиш, скоте! Јер ништа ти друго на уму није
него бројење кући. Појма ми немамо никаквог
како се овај поход још окренути може, и ко
зна хоћемо ли отпловити дома у побједи ил
поразу. Но ми јоште блејиш клевећући господина
маршала Агамемнона зато што га наши данајски
прегаоци многим ратним даром нагрдише. Кужни
смраде, болестан сам од тебе и рига ми се. Ево,
кунем ти се, зацвилиш ли још једаред; а ја те чујем,
нек Одисеју с рамена одлети глава, не звао
се ја Телемахов ћаћа не уловим ли те и скинем
до гола, чак и тê прње што ти несрићу покривају,
ишибаћу те и са ова миста завијајући
и млатећи ка бисна пса утират те у брода. Бегај!"

Када је узорак Џонијеве *Илијаде* објављен у Сарајеву, тамошњи професор светске књижевности Мухамед Џелиловић је тим поводом дао следећу оцену Штулићевог поступка: "Класични филолози и педантни књижевни историчари неће у Штулићевом препјеву наћи уобичајени однос према оригиналу, према метричкој и ритмичкој структури, према појединим лингвостилистичким одликама Хомеровог стиха. Штулић ту слободно, готово безобзирно бјежи и од норми језичких и од норми стилских. Али зато апсолутно поштује наративну структуру, слијед и распоред догађања под Тројом и на Олимпу, јер се његова урођена склоност епско-наративном облику израза напросто ‘нашла на свом терену’. Отуда не треба да чуди извјесна произвољност у интерпретацији Хомерових стихова, али и крајња досљедност у поступку који је у суштини прозни. Причање приче, а не опонашање прозодијских образаца, основна је карактеристика овог препјева. Причајући причу о ратницима тројанским и ратницима ахајским, о племенима и племенским вођама у рату, Џони нигдје ни не покушава да евоцира далеку прошлост, да рекреира један ипак умрли смисао. Ово је једна врста снажног индивидуалног посредовања властите садашњости, посредовања ‘виа Хомер’, па у овом препјеву и није од нарочитог значаја често напуштање изворног значења Хомерових стихова, него саопштење једног иронично-актуелног смисла..." На крају свог осврта, професор Џелиловић је још додао: "... И шта друго, до у име живог односа према традицији, макар нам се и не допадао увијек, да пожелимо: гурај Џони до краја, док Троја не плане, док се ратници не напију крви до грла, док се махнитост не примири макар толико да се посахрањују мртваци."

Троја је планула, ратници су се напили крви, када се махнитост на крају примирила мртви су почели да се сахрањују, а Џони је изгурао до краја. Године 1995. београдска "Комуна" је објавила прво издање Штулићеве *Илијаде*. У пределектронско доба издаваче је мрзело да прекуцавају читав еп, па су само фотокопирали странице А4 формата откуцане на холандској писаћој машини без наших слова, с дијакритичким знацима које је преводилац морао ручно да дописује, затим странице повезао у кожу и издање представио на тадашњем Сајму књига. У рецензији Александра Гаталице, објављеној тим поводом у "Политици", ово издање је названо "генијалном будалаштином". За разлику од Џелиловића, који је посебност Штулићевог поступка узимао као врлину, Гаталици је сметало свако одступање од академске интерпретације Хомера: "Нови превод најпре ће се препоручити љубитељима Џонијевих рокерских балада и вероватно некадашњим пасионираним читаоцима Чарлса Буковског. Стихови су одиста крцати нашким изразима. Ту прдоњама Акил обећава да неће ‘курцом мрднути’, мајка се јебе много коме, морска тематика преводиоца позива на многе лепе далматинске изразе које смо готово заборавили. Али оно што је најважније је да све то корисно демистификује тројанске јунаке и на прихватљив их начин приближава обрасцима мишљења шеснаестогодишњака. А не треба заборавити да се деца управо у овом узрасту, кроз обавезну лектиру, терају на читање Хомерових епова. И сада, да ли им препоручити читање Џонијевог превода или не, остаје за дискусију... Џонију

пожелимо још здравља, јер ако овако буде превео Хомерову Одисеју, сигурно ће ући и у Гинисову књигу рекорда." Гаталичин и Џелиловићев суд и данас се могу узети као два карактеристична опречна стајалишта о Штулићевим препевима, примењива и на остала његова дела.

ИСТОРИЈА ХЕЛАДЕ: Прва књига управо објављених Изабраних дела Бранимира Штулића је друго, поправљено издање препева Хомерове *Илијаде*. Када је већ једном закорачио у античку башту, Штулићу се одатле више није излазило. Након *Илијаде*, Џони је по истом принципу препевао и *Одисеју*. Следећи Хомера, из кога су Грци извели читав свој мисаони и емотивни свет и формирали обрасце мишљења који ће утемељити западну цивилизацију, Штулић је одлучио да настави своје истраживање антике, па је наставио даље, и бацио се на посао приређивања главног тока хеленске историје забележене код три најзначајнија грчка повесничара – Херодота, Тукидида и Ксенофонта. Њих тројица се хронолошки и тематски надовезују један на другог и у непрекинутом низу приповедају историју Хеладе од Тројанског рата, преко грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата до предвечерја политичког и културног слома хеленских полиса. На основу доступних енглеских превода, критичких издања и овдашњих ранијих превода, Штулић је поступком примењеним код Хомера препевао и поменуте грчке историчаре. Тако, трећу књигу Штулићевих Изабраних дела чини његов (прозни) превод Херодотове *Историје*, објављен под насловом *Херодотова истраживања*, а четврти Тукидидова *Историја Пелопонеског рата*.

За своје издање *Пелопонеског рата*, Штулић је урадио нешто што до сада није ниједан други приређивач Тукидида. Као што је познато, Тукидид није стигао да заврши своје дело, тако да у њему није испричана читава повест Пелопонеског рата. Међутим, тамо где Тукидид завршава своје причање наставља се Ксенофонт у својој *Хеленској историји* – у прва два поглавља Ксенофонтове књиге описана је последња фаза и кончање кобног атинско-спартанског сукоба. Е сад, за своје издање је Џони од Ксенофонта узео та два поглавља *Хеленске историје* и надодао их Тукидиду. Објаснио је како је, по његовом мишљењу, Ксенофонт дошао у посед Тукидидових недовршених рукописа, попунио празна места и довршио их, те их објавио под својим именом у

Хеленској историји
, е да би себе и своје дело учинио нужним трећим наставком опште историје хеленског света започете с Херодотом. Тако је у Штулићевом издању Тукидида дата целокупна повест међусобног сатирања грчких полиса. У Тукидидовој чувеној опасци с почетка његове књиге може се наћи и део одговора на питање због чега се Штулић уопште подухватио читавог овог посла с превођењем: "Сасвим је могућно да ће одсутност чудесног у мојем приповиједању уху изгледати мање угодно, али буде ли итко пожелио јасан увид у догађаје стећи, како у оне који су се догодили, тако и у оне који ће се једног дана у свој извјесности поново на исти или сличан начин збити, ако такви, дакле, буду моју повијест корисном сматрали, мени ће то сасвим довољно бити. Уосталом, састављена је не часком за наградно очитовање, него за вјечно посједовање."

Када је реч о Тукидиду, треба још напоменути да га је Штулић препевао у стиху, по чему је ово издање такође посебно. На крају књиге је, уместо поговора, дат текст Томаса Хобса о Тукидидовом животу и делу.

Елем, тамо где је с историјом Хеладе Тукидид стао, Ксенофонт наставља. У петој књизи Штулићевих Изабраних дела налазе се два Ксенофонтова наслова. Први је *Анабаза*, у Џонијевом преводу
Успињање
, Ксенофонтова репортажа о маршу 10.000 грчких плаћеника до средишта персијског царства, њиховом за туђ рачун учешћу у тамошњим ратовима за престол, те тегобном повратку у завичај; а други је Ксенофонтова
Хеленска историја
под називом
Хеленштина
. Како је почетак Ксенофонтове
Хеленштине
завршио код Тукидида, Ксенофонтова књига представља (услед Ксенофонтовог талента и личног ангажмана) непотпуну хронику успона трећег кључног грчког полиса, Тебе, под вођством Пелопиде и Епаминонде. На корицама ове књиге налази се пригодна илустрација Епаминонде на самрти, 362. године на пољу код Мантинеје. Са овим се завршава историјска хроника хеленског света. Филип, син македонског краља Аминте, као дечак је био талац у Теби, где је на вежбалишту крај Хекторовог гроба имао прилике да гледа тренинге тебанске Свете чете. У Македонију је однео знање о ефикасности тебанске нове војне формације коју је утренирао Епаминонда – фаланге, коју ће ступивши на македонски престо усавршити и оставити је свом сину Александру да њоме покори свет.

Шеста књига Штулићевих Изабраних дела је *Александријада – Прича о Македонцу*

Александру Великом . О Александру Македонском и његовим походима, на основу сведочанстава његових савременика и генерала, неколицина античких аутора написала је неколико књига које су доспеле до нас. Међу њима су најзначајнији Плутархов *Животопис Александра Великог*, Аријанова *Анабаза*, Диодорова *Историјска библиотека* (од ХВИИ до ХХ књиге) и *Историја Александра Великог* Курција Руфа. За своју *Александријаду* Штулић је узимао одломке из ових списа, преводио, а затим их мозаички ређао хронолошки пратећи Александрову каријеру. Тако је начинио најкомплетнију хронику Александровог живота која се на основу најстаријих извора може сачинити.

Седма књига Изабраних дела је класично дело хеленистичког раздобља *Еп о Аргонаутима* ученог александријског песника Аполонија Рођанина, прича о митском Јасоновом походу на колхидско златно руно.

Осми том, под насловом *Зборник*, допуна је претходним историјским књигама. У њему се налази четири биографије славних Хелена из Плутархових *Упоредних животописа* – митског оснивача Атине Тезеја, спартанског уставотворца Ликурга, атинског законодавца Солона и тебанског првака Пелопиде. Ту је, затим Ксенофонтов спис под насловом *Устав Атењана и Лакедемоњана*, у којем су описани закони којима два најзначајнија и антиподна грчка града, Атина и Спарта, дугују свој успон. По принципу по коме је испричао повест о Александру Великом, Штулић је на темељу Плутарховог и Светонијевог животописа компоновао и биографију једног Римљанина – Гаја Јулија Цезара.

У другом делу *Зборника* налазе се две књиге – посвете писцима које Штулић воли и поштује. Прва је аутобиографија Милоша Црњанског. Штулић је, наиме, узео пишчеве *Коментаре уз Лирику Итаке*, делимично их обрадио, а затим их, условно речено, стиховао у хексамтеру. Исто је учинио и с романом који сматра најбољим књижевним делом написаним на нашем језику – романом

Кад су цветале тикве
Драгослава Михаиловића.

У деветом тому Изабраних дела под насловом *Тријада* налазе се три филозофске књиге два кинеска и једног хеленског аутора. Прва је Штулићев препев темељне таоистичке књиге, Лао Цеовог *Тао те кинга* под насловом *Књига пута и врлине*; друга је препев сачуваних фрагмената Емпедоклових списа као и белешки других аутора о његовом животу и учењу; трећа књига *Тријаде* јесте *Смијурија од пута*, расправа о првенству таоизма и будизма коју је у ВИ веку написао кинески великодостојник, математичар и астроном Џен Луан.

И с десетом књигом смо у старој Кини – у њој се налази знаменити спис кинеског војсковође и Конфучијевог савременика из ВИ века пре нове ере Сун Цуа *Умијеће ратовања*, обавезна лектира на свим војним академијама света, затим Сун Цуов животопис написан неколико векова касније и преглед старих тумачења његових изрека.

КАЛИ ЈУГА: По индијском веровању светови настају и нестају, а временски циклуси света су кружни и сваки се састоји од четири раздобља, такозваних југа. Баш као и у грчкој традицији, и у индијској прво раздобље света, Сатја Југа, представља Златно доба, а свако следеће је горе од претходног. Најгоре је Кали Југа, мрачно доба, чији се назив, такорећи, налази и у корену наше речи "каљуга". Кали Југа је почела крајем трећег миленијума пре нове ере, и још траје. По њој је названа једанаеста и последња књига Штулићевог књижевно-историјског циклуса. Реч је о својеврсној хрестоматији текстова насталих последњих пет хиљада година на разним крајевима света.

Књига је подељена на неколико целина. Отвара је стара кинеска прича о стварању света приписаном митском првом кинеском владару Фу Хсију и његовој жени Ни Ви. За њом следи циклус сумерских спевова и других записа из ИИИ миленијума пре нове ере. Они илуструју најпре најранију историју међусобно завађених сумерских градова-држава, успон и пад Акадског царства које је накратко ујединило месопотамске државице, затим опет краткотрајну сумерску ренесансу под владарима ИИИ урске династије и коначан крај Сумера око 2000. године.

Овај циклус започиње најстаријим познатим књижевним делом – сумерским спевом *Енме ркар и господар Арате*
, насталим око 3000. године пре нове ере и инспирисаним управо зађевицама посвађаних сумерских градова. Затим следе две нумере о митском сумерском краљу Лугалбанди спојене у један спев, као и песма о његовом сину, господару Урука Гилгамешу, под називом
Гилгамеш и Ага
, што је прва историјска песма лишена митског садржаја.

Након тога, у књигу је у целини укључен Џонијев препев чувеног *Епа о Гилгамешу*. Од три постојећа сачувана глинена записа овог сумерско-акадског епа – акадског, хетитског и асирског – Штулић је препевао најстарију. После
Гилгамеша
у
Кали Југи
следе записи из периода Акадског царства и његових владара – Саргона и Нарам Сина – као и урских владара Ур Наме и Шулгија, те њиховог наследника Иби Сине, након кога Сумерани нестају са историјске позорнице. Од Сумера, следећи даље историјску нит ка Грцима, Штулић даје избор из хетитско-асирско-египатске дипломатске преписке. У XIII веку стижу Народи с мора, међу којима су и Ахаваи, који ће избрисати Хетитско царство из историје, а Штулићева пажња сели се у долину Инда.

Почетак Кали Југе поклапа се с једним митским догађајем – појавом Кришне као последњег гостујућег Вишнуовог аватара, и два историјска: појавом писма и битком између братских индијских племена Пандува и Курува која се одиграла на пољу Курукшетри, 3067. године пре нове ере, по Џонијевој рачуници. Битка на Курукшетри опевана у *Махабхарати* представља образац митских битака које ће се касније кроз историју опевавати, од тројанске до косовске. Е, Штулић је превео делове
Махабхарате
– почетак овог грандиозног епа, петнаест пута већег од Илијаде, као и
Бхагавад Гиту
, у којој се налази квинтесенција индијске филозофије и религије. Узгред, у индијски циклус укључен је и устихован узбудљив текст Николе Тесле
О човековом највећем остварењу
, с Теслиним референцама на старогрчку и староиндијску баштину.

Поред осталог, текстовима из месопотамско-анадолског и индијског циклуса Штулић заправо даје скицу писане баштине човечанства чији је Хомер настављач, као и

историјско залеђе Тројанског рата. Уз препеве старих записа, Штулић нуди и узгредне коментаре, појашњава и указује на историјске паралеле и начине преношења најстаријих мотива кроз људску историју да би на волшебан начин опстали до данашњих дана. На пример, на једном месту он ће устврдити да је "Хомер из *Махабхарате* црпио згоде, а из *Гилгамеша* нарави", што пажљивом читаоцу никако не може промаћи.

У *Кали Југи* за индијским следи грчки циклус, додатак претходним књигама Старе Грчке. Он почиње мањим песмама приписиваним Хомеру, међу којима су хомерске химне, хомерски шаљиви еп *Бој жаба и мишева*, као и *Поријекло Хомера и Хесиода и њихово натјецање* . Након тога следи избор хеленске лирике, од Архилоха до Лукијана, изводи из Платона и Аристотела (повест о Атлантиди из *Критије* , односно чувена Аристотелова одбрана ропства), али и избор старе кинеске поезије тог времена и Штулићеве песничке виђете које је по кавафијевском принципу састављао од античких историјских згода.

Последњи пак циклус у *Кали Југи* односи се на најстарију историју словенског Балкана. У њему су дати спис Константина Порфирогенита *О управљању царством* , у коме се први пут помињу историјски Срби и Хрвати, два братска и пријатељска племена ослоњена једно на друго у окружењу претећих империја, као и *Љетопис попа Дукљанина* , посвећен првим јужнословенским државама на Балкану. Из *Хроника* Константина Михаила Псела, византијског Плутарха из ХИ века, Штулић је приредио животопис византијског цара Василија ИИ Бугароубице, који је, поред осталог крваво сломио прву, Самуилову Југославију. Књига се завршава пригодним изводом из Његошевог животописа којим се на другачији начин осветљава знаменита личност највећег црногорског владара и владике.

Треба још рећи да је, поред препева, Штулић на страницама *Кали Југе*, попут узгредних белешки на маргинама старих рукописа, остављао и коментаре сваке врсте, како на препеване теме, проблеме превођења и језичке заврзламе, историјски контекст и паралеле, тако и на ствари који са историјом и литературом у ужем смислу немају никакве везе. Ту су, на пример, Џонијеви осврти на опус Станлија и Олија, постигнућа Рамба Амадеуса и Еда Мајке, гласовне способности Јосипе Лисац и друге ствари, затим вицеви, сећања на тренутке из своје музичке каријере, текстови Томе Здравковића и сопствених неснимљених песама, и штошта друго. Како у

Кали Југи
, овај тип фрљока расут је на страницама и других томова. Књиге, наиме, не треба читати смркнутог чела.

Из *Смијуријаде*

На електронској ћете страници Прокупља наћи,
како задњи концерт у њиховом крају надневчи
од осамдесет пете, кад је Азра наступила.
То је било осамдесет прве. Свирали смо у
Нишу, па будући је то близу, одвели су нас
тамо и били су чисти Косовски божури, што
је сад мало теже објаснити, али кушаћу.
Наиме, покривене терасе ме свеђ некако
на хацијенде подсјећаху; а код нас су барем
мексичке пјесме врло омиљене биле, чак и
у Војводини која је пуно сјеверније од
Куршумлије, мислим, ако не и Прокупља. Наступ
пак бијаше: Ође је Родос, ту скачи! један кроз
један значи, и то је разлог, мнијем, што отада
концерта онђе било није. А сад ћу вам своје
мишљење изрећи зашто су пучани мексичку
глазбу вољели и зашто су у кину сви цурком
цурили. Наиме, у филму Мама Хуанита,
главног јунака стријељање у зору чека, те
му пјеваљка у њега заљубљена кроз решетке
задњу пјесму пјева. И сад ми док то пишем сузе
на очи долазе, као да сам у пубертету,
севеда. Ех, што је човјек животиња проклета.

СМИЈУРИЈАДА: Пре пет година, 2005, недељник "Време" је објавио Штулићеву књижицу под насловом *Смијурија у мјерама*. Књига се састоји од два дела – у првом се налази Штулићева стихована аутобиографија прошарана аутопоетичким исказима и коментарима, док се у другом делу налазе Штулићеви препеви претхришћанских текстова. Како се сада испоставило,
Смијурија у мјерама
представљала је само најавни сингл управо објављеног четрнаестотомног албума. Препеви из ове књиге завршили су у
Кали Југи
, а Штулићев дневник је знатно проширен и објављен под називом

Смијуријада
.
Смијуријада
је у потпуности Џонијева ауторска књига. У њој се смењују аутобиографски записи, сећања на места, људе и догађаје, коментари на теме из претходних књига и историјско-књижевну проблематику, осврти на написе у медијима, делови разговора и преписки, вицеви, лирика, политичко-поетички искази, фрагменти о музици, сликарству, филму, књижевности, митологији и којечему другом.
Смијуријада
је заправо Штулићев аутопортрет у стиху, аутентични исказ о себи и свету који га окружује.

Мама Хуанита

сутра рано кад сунце већ збаци с неба први пропламсај зоре
нестаће твога сина нит живота му виси дабоме
мој живот је кратак био и пролазан као сан
но ја желим тек само једно да живим притом још један дан

али кад зором ти одјекне песма испред твога сунчаног прага
знај да цело село је дошло теби мама хуанита драга
твој рођендан је славље за то цело село зна
нек је теби мама хуанита сад посвећен овај час

ја никога немам да љубим од живота мало ја тражим
и у загробном ћу свету као губитник да важим
уз решетке проводим дане пусте дане јер сам сâм
плачем јер душа и срце ме боли пошто судба другога воли

елем дотична зове се кера или мојра ако баш желиш
при рођењу заплиће нити стога многи запиње на делу
и не бих сад да тупим сиње праскозорје је
мене још скелар харон чека да ме вози до места далека

дакле тај дух што у небо леће да у струјне таласе уђе
у отелотворењу опет тело изналази туђе
и премда ка зову њега и уопште није ба
ипак оставља потоњу душу у магнетном земљином кругу

из овог је извидно мислим да се ради о познатој карми
узрочна последичност барем тако се она преводи
међутим ево већ свиће ружопрста зора је
ранораника гранула пукла лепа боја у сивилу јутра

заборави мајчице бриге тужне мисли душу што море
и весело дигни чело јер те многа срца још воле
нек очи твоје двојне вечно краси топли сјај
нек је теби мама хуанита сад посвећен овај час

Следећа књига, насловљена једноставно *Азра*, доноси текстове Штулићевих певаних песама, укључујући и оне које још није снимио, уз велики број фотографија из свих фаза његове музичке каријере. Последња књига Штулићевих Изабраних дела, *Говорили су о Јонију*, доноси избор новинских текстова објављених о њему и Азри у југословенској периодици од 1977. наовамо. Она се чита као узбудљива хроника каријере једног од најзначајнијих аутора југословенске популарне музике, али и реконструише културни, политички и медијски контекст у коме је Штулић деловао и још увек делује.

И то није све. Уз Изабрана дела Јонија Штулића, штампана у тиражу од хиљаду примерака искључиво за тржиште Србије (по изричитом ауторовом захтеву, иако су се у међувремену на волшебан начин појавиле и у Хрватској), који се продају само у комплету по цени од 14.000 динара, читаоци на поклон добијају и дупли албум под називом "Не покажи да си уфитиљио", што је био слоган последње југословенске турнеје коју је Штулић 1990. са својим тадашњим бендом одржао. На њему се налазе два концертна снимка с наступа у Бањалуци и Мостару, као и бонус од десетак нових песама снимљених у кућним условима. То су углавном обраде народних песама, међу којима су македонски традиционали "Као што е таа чаша" и "Да ли знаеш, паметиш Милице", међимурска "Звира вода из камена", косовска "Каранфил се на пут спрема", шпанска "Шпански је језик лијеп", босанска "Окрени се низ ђул башту", али и "Марш на Дрину" Станислава Биничког.

Ето, то је то. Већ овај, најкраћи могући, приказ садржаја Изабраних дела Бранимира Штулића дочарава обим подухвата којег се након завршетка музичке каријере Штулић прихватио, јединственог по много чему и неуспоредивог с било чим. Како вам се чини? ;-)

Почетак *Илијаде*

Бијес је твоја пјесма злокобниче,
Акилејев инат бесмртан и страшан,
Лоше успомене Ахајцима нанесе,
Красним јунацима подземља огади;
А смрт и пустош даривајући свуда,
Не да се госте птице и псине,
Ех, већ да божја воља буде испуњена.

Молим, пјевај пјесму од зачетка,
Од првог сукоба што закрвави
Jаког Агамемнона и божанска Акилеја.

Баш богови заметнуше свађу,
Уз Дивова и Летина сина, Аполона, што кугу
Дрско на војску баци, косећи ужасно,
Изнова, вал за валом, низашто,
Мислећи притом на Атрејева сина
И то оног што повриједи човјека
Светог Хриса, кад овај до бродова сиђе
Истобоких, нудећи откуп за своју кћер,
Леш у души, на златном скептру божји стијег,
Ахајце људе усрдно молећи а
Највише управо обојицу Атрида:

Имајте милости Менелаје и Агамемноне, и ви остали
Добро наоружани Ахајци, нек вам богови са Олимпа
Остваре сјечу Пријамовог града; а онда
Барем правог вјетра у повратку, само,
Радо бих назад кћер за благо,
Остало не иштем, било вам драго.

Моћан шапат заталаса војску: "Не презири,
Истрај, дај старцу што жели, ал покупи лову!"

Само Агамемнон неће против своје воље,
Тако далеко нитко не изгура боље:

Одлази стари, не потежи кавгу,
Јебем ли ти поповску мајку.
Ухватим ли те крај дугачких лађа,
Хуљо, још једаред, сада или икада,
Ни скептар ни стијег помоћи ти неће.
А што се тиче дјевојке, кунем ти се,
Остарић̂е код мене у Аргу, далеко од домовине,
Предући вуну и гријући ми кревет.
А сад, остави ме. Бјежи док си читав,
Касно није.
Опроштено ти је."

Из *Смијуријаде*

Разлог зашто волим глазбу, ако већ не музику,
пошто у потоњу спада глума, кипарство, књиге
и што још не, управо је моје скопско рођење,
које је с тê стране двојако. Наиме, божје
македонске народне пјесме ил боље речено
неке од њих су врх врхова, иако су више
влашке односно румуњске, али ни славни израз
македонска салата није безвезе. Дакле, то
је први утјецај. Други је моја срећа да сам
три године, ако не и дуље, с војском био;
на исти начин како енглеске постројбе рабе
за маскоте животиње, тако сам се и ја по
касарни врзмао. Па какве то везе има с
глазбом, рећи ћете. Е па у то је вријеме на
снази био исти обичај који и дан данас
важи, бар кад ратујеш у туђој земљи, да скоро

сваки мјесец одржавају приредбе највећи
забављачи. Тако сам се и ја наслушао и
нагледао свега. Ал највише ме је дојмио
плес у мензи послије обједа, ријечју, кад уз
звуке ора туце њих у зрак скочи и ко један
мачем о позорницу лупи, заправо у даске
га забију, све у изворној ношњи. Мимо тога,
два пута годишње испод бријега на којем сам
живио, с прољећа и јесени, крај Вардара
се одржавала народна светковина, сајам
уз звуке тапана зурли и свега осталога;
а ми смо потезали жабице на кончићима
или ластикама и пуцали на каписле из
дјечјих пиштоља. Многу убаво. Међутим, колко
год сам ја то одгађао, дошло је вријеме у
школу поћи, коју сам похађао само мјесец
дана. Онда смо се одселили, јесен је била.
А то ми школовање није уопће тешко, да
кажем, пало, за разлику од потоњег, зато што
сам путовао лондонским црвеним бусевима
на кат, који су у то доба по Скопју возили,
претпостављам не због мене, већ из неке помоћи.
И најчудесније од свега: у то је вријеме
клима непромјенљива била, значи првог дана
сијечња пробудим се и трчим на прозор снијег
видјет, који је преко ноћи барем метар, ако
не и више, нападао. Менструација би у
секунду долазила, ало! Збиља, чудо право.

Никад се од тог одласка нисам опоравио.
Не због Скопја, наравно. Тешко да сам ишта знао
или видио; већ из тог мојег сјаја баце ме
у сасвим супротно, гдје показатељ Калигула
више није вриједио. Ја сам се и даље по
касарни врзмао, али педесете су прошле,
шездесете су дошле, и ја се морах за себе
побринути. Мислим да нигдје та глазба звонила
није колико у Југи и можеш га јебати.